

3. НАУКОВИЙ СЕМІНАР-ПРАКТИКУМ

Віра Петрівна Чудакова,

доктор філософії / кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник
Інституту педагогіки НАПН України,
Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України,
психолог, тренер, доцент консультант, коуч,
м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3801-6545>

УДК 159.923:005.336.1/5:005.591.6

DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-1\(80\)-55-62](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-1(80)-55-62)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ «ПСИХОЛОГО-ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ» (частина 2, початок № 4 (79), 2020)

Анотація.

У публікації представлено концептуальні засади (частина 2) авторської «Психолого-організаційної технології формування компетентностей конкурентоспроможності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій». Представлено особливості реалізації деяких альтернативних наукових підходів поточного дослідження, зокрема інтегративний, рефлексивний і технологічний підходи. Розкрито загальний дизайн, методи, моделі та «технології». Запропоновано структурно-функціональну модель авторської технології.

Ключові слова: концептуальні засади; психолого-організаційна технологія; формування компетентностей конкурентоздатності особистості; інноваційна діяльність; організація; інноваційність; експертиза; корекція; рефлексивно інноваційний тренінг; коучинг.

Продовжуємо висвітлення досвіду впровадження в практику діяльності освітніх організацій різних типів і країн результатів наукового дослідження і реалізації авторської інтегративної комплексної системи науково-методичного забезпечення «психології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій». У попередніх випусках науково-методичного журналу «Освіта та розвиток обдарованої особистості» (ISSN 2309-3935, DOI 10.32405/2309-3935), у рубриці «Науковий-семінар практикум», нами здійснено ознайомлення з «інтегративними методами і технологією експертизи і корекції формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності», яку подано в № 4 (79) 2020 зазначеного видання (частина 1) [9].

Метою цієї публікації (частина 2) є: ознайомлення з концептуальними засадами авторської «Психолого-організаційної технології форму-

вання компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій» (далі «Технологія»); представлення загального дизайну, діагностичних і корекційно-розвивальних методів, а також моделей експертизи і корекції авторської «технології».

Наукове дослідження виконано в рамках комплексних науково-дослідних тем:

– Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, зокрема: лабораторії психології навчання імені І.О. Синиці «Діяльнісна самореалізація особистості в освітньому просторі» (РК 0114U000602, 2014–2017 рр.); «Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми» (РК 0118U003098, 2018–2020 рр.).

– Інституту педагогіки НАПН України, зокрема: відділу профільного навчання: «Науково-методичне забезпечення допрофесійної підготовки старшокласників», (підтема) «Науково-методичне забезпечення формування

конкурентоздатності особистості в умовах до-професійної підготовки» (0116U003182, 2016–2018 рр.); «Науково-методичне забезпечення підготовки вчителя до реалізації ідей компетентнісно зорієнтованого навчання», (напрямок «Науково-методичне забезпечення формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності» (РК № 0119U001262, 2019–2021 рр.).

Експериментально-наукова база і географія. Дослідження проводилося з учасниками освітнього процесу на базі експериментальних закладів загальної середньої освіти України: ЗЗСО м. Одеси (відповідальна за експеримент на регіональному рівні – Т. Волковська); ЗЗСО – № 52 (директор Н. Мацкул); № 81 (Т. Завтур); № 82 (Н. Костікова); № 86 (В. Шакіна); № 89 (Р. Черненко); № 118 (Н. Єфімова); НВК – № 4 (Н. Аббас); № 49 (Г. Надежко); № 53 (І. Телищак). ЗЗСО м. Херсону (відповідальна за експеримент на регіональному рівні Т. Верещака); НВК № 15 (Л. Стратійчук); ЗОШ № 46 (О. Дмитрієнко); ЗОШ № 53 (О. Демчук); гімназії № 6 (С. Корж) і Херсонської області, Козачелажерська ЗОШ, Олешківського р-ну (М. Дудченко); Макарівського багатопрофільного ліцею» Макарівської районної ради Київської області (Н. Українець).

У Республіці Узбекистан авторська «Технологія» реалізується в рамках «Проекту міжнародної співдружності освітніх програм В. Чудакової в Узбекистані» на базі ЗВО м. Ташкенту: Ташкентський державний педагогічний університет ім. Нізамі, кафедра психології (М. Бафаєв), Національний університет Узбекистану ім. М. Улугбека, Ташкентського фармацевтичного інституту, Туринському політехнічному університеті в м. Ташкент, кафедра соціально-гуманітарних дисциплін (Л. Томчани) м. Бухара: Бухарський державний університет, кафедра психології і педагогіки (М. Усманова); Бухарський державний медичний інститут ім. Абу Алі ібн Сіно, кафедра педагогіки, психології і мов (Г. Курбанова).

У Республіці Казахстан авторська «Технологія» реалізується в рамках міжнародного проекту на базі Казахського державного жіночого педагогічного університету в м. Алмати (А. Карієв).

Завдяки науково-методичній і творчій співпраці з названими вище закладами освіти та колективами різних країн, на різних етапах науково-дослідної експериментальної діяльності було: розроблено, апробовано і впроваджено комплексну систему науково-методичного забезпечення, відпрацьовувався інтегративний діагностичний інструментарій; розроблено інформаційно-смысловий, діагностичний, аналітично-інтерпретаційний і прогностичний та корекційно-розвивальний блоки; відшліфовано окремі аспекти і компоненти модулів «Техно-

логії», кожний заклад і освітня установа зробили важливий і цінний внесок.

Методи. Для розв'язання окресленої проблеми та реалізації завдань науково-дослідної діяльності використовувалися такі методи наукового дослідження: аналіз літератури з проблеми, теоретичний аналіз проблеми; проведення пілотажного дослідження, психолого-педагогічний експеримент, психолого-педагогічні діагностичні методики, метод експертної оцінки, методи математичної статистики, метод активного соціально-психологічного навчання, тренінгу, коучингу. Математична обробка даних здійснювалася за допомогою комп'ютерного пакету статистичних програм SPSS (версія 20).

У сучасних умовах пріоритетною для дослідження нинішніх соціально-економічних умов є проблема формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності. Згідно з результатами наукового дослідження було здійснено апробацію та впроваджено комплексну систему науково-методичного забезпечення «Технології».

Концептуальні засади й особливості реалізації деяких альтернативних наукових підходів поточного дослідження

Концептуальною основою дослідження «Психологія формування компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності організацій» є підбір і реалізація різних альтернативних наукових підходів. Зокрема розглянемо деякі з тих, які нами було використано: 1) інтегративний підхід; 2) рефлексивний підхід; 3) технологічний підхід тощо.

1. Інтегративний підхід. У процесі свого історичного розвитку психологія дійшла до такої стадії, коли її об'єднання не лише можливе і бажане, а й постає неминучим процесом. *Головну мету психології* ми вбачаємо в тому, щоб возз'єднати цілісну тканину психічної реальності та вибудувати багатовимірну інтегративну парадигму сучасної психології. З'ясовано, що на сучасному етапі розвитку суспільства й освіти необхідним є утворення «інтегративної психології» і використання психологічних технологій інтеграційного характеру [11], які було нами використано у процесі реалізації нашого дослідження.

Парадигма «інтегративної психології», яку запропонував В. Козлов, передбачає консолідацію безлічі областей, шкіл, напрямів, рівнів знань про людину в смислового полі п'яти основних хвиль психології (фізіологічна психологія, психоаналіз, біхевіоризм, екзистенційно-гуманістична і трансперсональна психологія) [3; 8].

Інтегративна психологія пропонує механізми розвитку психологічного знання, у ролі яких виступають: взаємодія між усіма п'ятьма хвилями психології, інтегративний діалог альтернативних

підходів, традицій, шкіл і критичне рефлексивне позиціонування. У середині кожної людини приховані не лише ресурси для розв'язання всіх життєвих проблем, а й потенційна можливість прожити життя на рівні, значно вищому, аніж він зараз може собі уявити [3; 8; 13].

Інтегративний підхід у психології – це творчий і багатовимірний синтез концепцій, які опредмечують різні аспекти людської активності як в теоретико-методологічному, так і в дослідницькому аспекті [3].

Об'єднання, інтеграція та трансформація різних сучасних психологічних технологій у процесі проведення дослідження «науково-методичного забезпечення формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності» надало можливість виявити помітні особистісні та професійні зміни, які відбуваються в його учасників. Це дало змогу за порівняно незначний проміжок часу вирішити задачу інтенсивного формування та розвитку компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності [9; 13].

Стратегія інтегративної психології – вивчення природи людини через супроводження інтегрування *критичної рефлексії*, синтез різних традицій, підходів, логік, діагностичного та психотехнічного інструментарію, за збереження їх автономії в подальшому розвитку. Суть її полягає в багатоплощинному, багатовимірному, багаторівневому, різновекторному видах аналізу, проведення якого створює можливість реалізації якісно іншого дослідження, що передбачає включення в площину аналізу аспектів множинності, діалогічності, багатовимірності психічного феномена [3; 8; 9].

2. Рефлексивний підхід. Рефлексію розглянуто як внутрішню психологічну діяльність людини, що спрямована на розуміння, самовизначення й осмислення нею власних дій і станів; самопізнання свого духовного світу через надання відповідей на питання: «Що роблю? Як роблю? Навіщо роблю?» [6; 7]. Рефлексія постає психологічною основою процесу формування конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності і постає найважливішим і необхідним компонентом у структурі компетентностей. Відомо, що *рефлексія* постає однією з головних характеристик творчості, а інноваційна діяльність є її вищим рівнем. Згідно зі словами Я. Пономарьова: «Людина стає для самого себе об'єктом управління, з чого випливає, що рефлексія, як “дзеркало”, що відображає всі зміни, стає основним засобом саморозвитку, умовою і способом особистісного зростання. [7, с. 158–159; 10].

Нами було з'ясовано, що *компетентність рефлексії* сприяє продуктивному розвитку інноваційності, яка є важливою складовою компетентностей конкурентоздатності особистості

в умовах інноваційної діяльності. Для появи у людини психологічних новоутворень, що необхідні для забезпечення достатньої інтенсивності рефлексування, необхідним є насичення освітнього середовища носіями організованої рефлексії. Такими носіями є різні за своєю організацією та знаковою презентацією рефлексивні засоби, комп'ютерні й аудіовізуальні системи, рефлексивні позитивні дискусії, рефлексивні полілоги, а також різні рефлексивно-ігрові тренінги. Функціонування цих рефлексивних коштів дає змогу істотно інтенсифікувати формування здібностей, що необхідні для реалізації конкретною людиною свого професійного й особистісного самовизначення як головної умови продуктивного протікання процесу професійного самовдосконалення та формування конкурентоздатної особистості. Одним з ефективних і апробованих на практиці засобів активізації особистісного самовизначення, а за допомогою цього – і професійного, є рефлексивно-інноваційний тренінг (РІТ) [10; 13].

У широкому розумінні рефлексивно-інноваційний тренінг (РІТ) будемо визначати як практику психологічного впливу, що заснована на активних методах групової роботи. Причому йдеться про використання своєрідних форм рефлексивно-гуманістичного навчання знаннями, вміннями та технологіями (сукупності здібностей, засобів і стратегій), що забезпечують усвідомлення і звільнення від стереотипів непродуктивного освітнього досвіду і діяльності. У результаті можна дійти висновку, що рефлексивно-інноваційний тренінг (РІТ) – це психологічна практика, за якої особистість переосмислює ситуацію, у якій вона перебуває; проблеми, які вона хоче розв'язати; мета, якої вона прагне досягти через інтенсивний пошук нових способів вирішення завдань, що стоять перед нею [10; 13].

Принципи проведення рефлексивних занять у процесі авторського РІТ:

- істина не може бути передана, вона може бути лише пережита;
- зняття статусних бар'єрів і субординації;
- навчання загалом і кожного елемента зокрема, відповідно до інтересів особистості;
- максимальне врахування та розвиток інтересу в окремого учасника РІТ [10; 14].

Загалом РІТ – це система спеціально організованих розвивальних практик (технік) психологічної взаємодії між його учасниками і їх взаємозбагачення [8; 9; 11; 13; 14].

У процесі цього дослідження нами розроблена та впроваджується *освітня програма* спеціальної психологічної підготовки «Сучасні психологічні технології формування компетентностей конкурентоспроможності особистості в умовах інноваційної діяльності», заснованої на використанні рефлексивно-інноваційного тренінгу

та коучингу на засадах нейро-лінгвістичного програмування (НЛП). У процесі їх проведення використовуються інтерактивні корекційно-розвивальні методи групової роботи в поєднанні з коучинговою технологією [9].

Мета коучингу полягає в підвищенні показників роботи окремих людей і команд за допомогою розкриття прихованого потенціалу, а також у подоланні стереотипів мислення і переконань. Він підвищує ефективність, стимулює природну синергію якості дій та внутрішньої рівноваги; забезпечує усвідомлення і звільнення від стереотипів непродуктивного досвіду та діяльності шляхом переосмислення останньої і висунення завдяки цьому інновацій, що сприяють подоланню тих проблемно-конфліктних ситуацій, що виникають у процесі вирішення практичних завдань у сфері спілкування, діяльності, особистісного розвитку, професійного самовдосконалення та корекції [8; 9].

3. Технологічний підхід. У процесі здійснення поточного дослідження, зокрема розроблення та реалізації «Психолого-організаційної технології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організації» за основу взято *технологічний підхід*. Головне його призначення полягає у розробленні (проектванні) та впровадженні спеціальних «гуманітарних технологій», різновидом якої є психолого-організаційна технологія [9; 13].

З метою розкриття змісту та особливостей *технологічного підходу* доцільно розглянути трактування поняття «технології» (technology). Аналіз літератури засвідчує, що у загальному вигляді поняття «технологія» можна визначити так:

– як сукупність знань про способи та засоби здійснення відповідних процесів професійної діяльності [1; 5; 6]; як сукупність виробничих методів і процесів у певній галузі діяльності, а також науковий опис способів виробництва [5]; як будь-який засіб перетворення вихідних матеріалів людини або фізичні матеріали з метою отримання бажаної очікуваної продукції або послуг [1; 4].

Технологія – це поєднання *кваліфікаційних навичок, устаткування, інфраструктури, інструментів і відповідних технічних знань*, що необхідних для здійснення бажаних перетворень у *матеріалах, інформації чи людях*. Саме так пропонує розкрити це поняття Л. Дейвіс, аналізуючи проектування робіт [1].

Разом із названими визначеннями «технології» існують також *виробничі технології*, пов'язані зі здійсненням виробничих процесів.

Гуманітарні технології відіграють важливу роль. Їх можна визначити як такі, що пов'язані з діяльністю людини (груп людей, організацій, як

соціальних систем). Часто їх називають «людиназнавчими технологіями» [12].

Одним із видів «гуманітарних технологій» є «психологічні технології», які сьогодні використовуються для розв'язання багатьох завдань [2; 6; 13; 14].

Так, В. Панок, виділяючи «психологічну технологію», вважає її основним елементом практичної психології [6]. Він вважає, що «психологічна технологія» – це цілісна методична система, що складається з трьох головних частин: діагностичної; інтерпретаційної (пояснювальної); корекційної. *Психологічні технології* поєднують аналітичний і синтетичний підходи до особистості, суму накопичених знань та уявлень про елементи та структурні блоки в їх взаємозв'язках, з одного боку, та цілісне (синтетичне) бачення об'єкта корекційних впливів – з іншого. Він вважає, що розроблення психологічної технології є процесом «психологічного проектування», яке спрямовано на вирішення конкретної ситуації індивідуального розвитку чи соціальної взаємодії з використанням знань і досвіду наукової, побутової психології. Вибір методу і вимог до нього в практиці застосування соціально-психологічних та психолого-професійних знань мають визначатися так, як і в прикладних природничих науках – конкретним ситуаційним контекстом [6].

Психолого-професійну технологію можна вважати одним із видів психологічних технологій, що пов'язані з наданням психологічної допомоги управлінцям і персоналу організацій та працівникам НЦБ Інтерполу в Україні.

Одним із різновидом «гуманітарних технологій» («людиназнавчих технологій») є психолого-організаційна технологія, що спрямована на розв'язання проблем працівників в умовах професійної діяльності та організації загалом [13; 14].

Загальний дизайн, методи, моделі та технологія формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності

Для розв'язання соціально значущої проблеми «психології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організації» представимо авторську інтегративну комплексну систему науково-методичного забезпечення формування компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності. З метою її реалізації нами було розроблено і впроваджено авторську «Психолого-організаційну технологію формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організації» (далі «Технологія»). Структурно-функціональну модель авторської «Технології» представлено на *рисунку 1*.

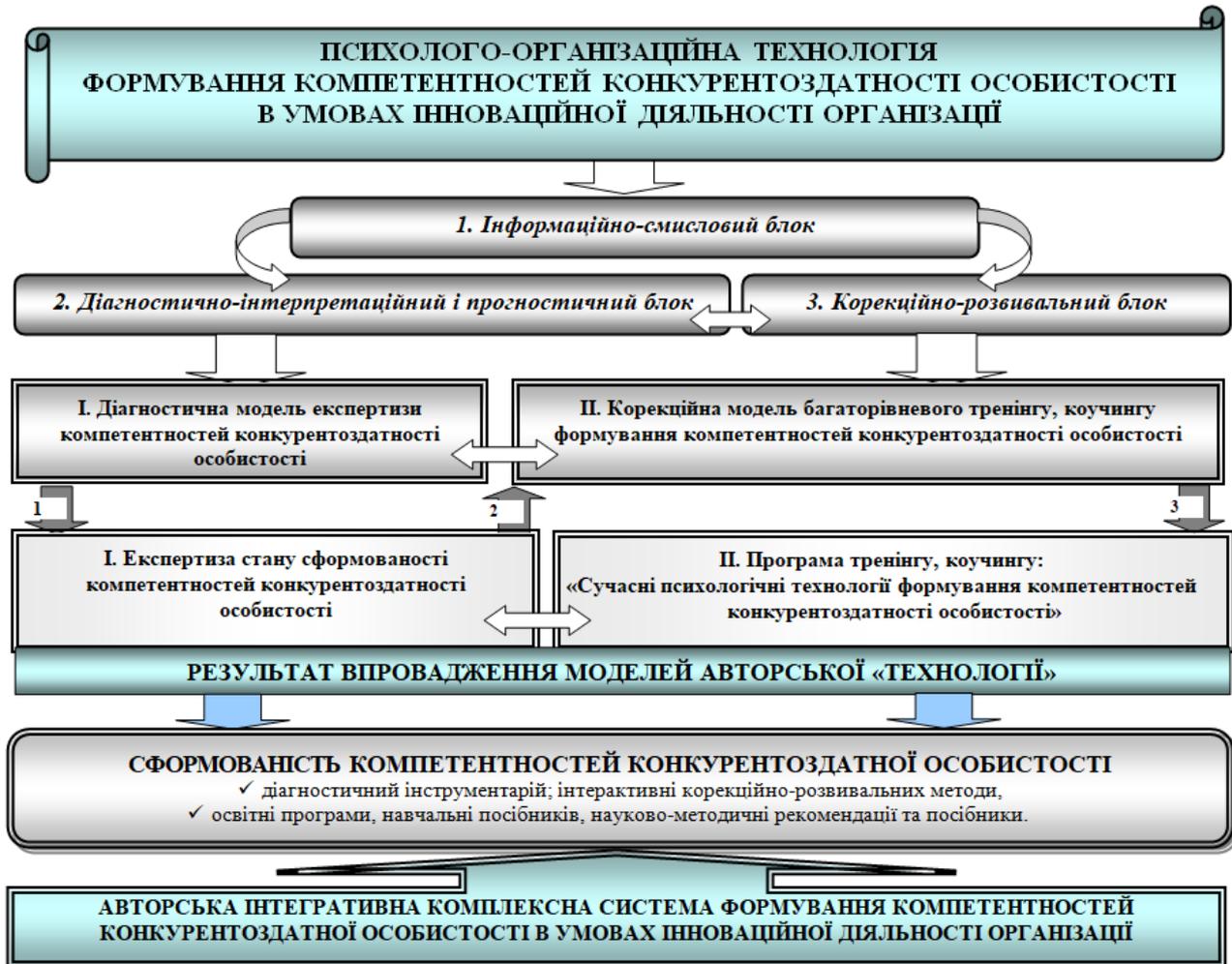

Рис. 1. Структурно-функціональна модель «Психолого-організаційна технологія формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організації»

Результати її впровадження підтверджують необхідність і можливість надання психологічної допомоги психологам, управлінцям усіх рівнів, менеджерам і персоналу організацій, що спрямована на розв'язання певних психологічних і організаційних проблем, пов'язаних з формуванням компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організації.

Розглянемо загальний дизайн, зміст і структуру кожної з моделей (складових) авторської «Технології». Технологія складається з двох взаємопов'язаних і взаємодоповнювальних моделей, що відповідають діагностичному етапу дослідження (пошуковому і констатувальному) та корекційно-розвивальному етапу (формуальному) дослідження, а саме: 1) Діагностична модель експертизи компетентностей конкурентоздатності особистості; 2) Корекційно-розвиваюча модель рефлексивно-інноваційного тренінгу, коучингу «Сучасні психологічні технології формування компетентностей конкурентоздатної особи-

стості в швидко мінливих умовах інноваційної діяльності організації» [8; 9; 11].

«Технологія» містить такі основні блоки: інформаційно-смісловий, діагностичний, аналітично-інтерпретаційний, прогностичний і корекційно-розвивальний.

Для ефективної реалізації авторської «Технології» нами було використано **інтегративні психологічні методи**: *діагностичні методи* для експертизи стану сформованості компетентностей конкурентоздатності особистості на пошуковому, констатувальному і контрольно-аналітичному етапах експерименту; *корекційно-розвивальні методи* корекції компетентностей особистості з метою формування компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності, на формуальному етапі експерименту.

Розглянемо першу складову «Технології» – «Діагностичну модель експертизи компетентностей конкурентоздатності особистості». Для її реалізації нами підібрано й експериментально

перевірено надійні та валідні інтегративні психодіагностичні *методи експертизи* (опитувальники, тести); експеримент; *методи математичної статистики* (кореляційний, факторний аналіз тощо) з використанням сучасних програм обробки даних. Проведено математично-статистичну обробку емпіричних даних результатів експерименту в ході констатувального і контроль-аналітичного етапів «до» і «після» формування корекційно-розвивального впливу за допомогою рефлексивно-інноваційного тренінгу та коучингу (про що буде йти мова нижче). Згідно з *результатами* поточного дослідження зазначеної моделі «Технології», нами визначено стан сформованості компетентностей конкурентоздатності особистості, зокрема: компетентність інноваційності; особистісні якості; практиологічні компетентності (психолого-професійний), когнітивні (пізнавальні) компетентності; комунікативні компетентності; рефлексивності та самоусвідомлення себе як професіонала; мотиваційної компетентності; самоактуалізації; компетентностей психологічної стійкості, стресостійкості та здатності до швидкої адаптації; емоційно-вольової саморегуляції; вирішення конфліктів; цілепокладання тощо.

Розкриємо другу складову «Технології» – *«Корекційно-розвивальну модель рефлексивно-інноваційного тренінгу, коучингу»*. Для її реалізації нами було розроблено, апробовано та впроваджено навчальні освітні модулі авторської програми спеціальної психологічної підготовки «Сучасні психологічні технології формування компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності» [9]. У процесі розроблення зазначеного спецкурсу враховувалися визначальні фактори, що впливають на формування компетентностей конкурентоздатної особистості в швидкозмінних умовах інноваційної діяльності. Для експериментальної перевірки та впровадження цієї моделі «Технології» нами було підбрано, розроблено *інтегративні методи спеціальної психологічної підготовки і корекції*, а саме: мультимедійні лекції та презентації; креативні корекційні методи; розвивальні навчально-рольові та ділові ігри; виконання творчих завдань; міжгрупова дискусія; соціально-психологічні тренінги, рефлексивно-інноваційний тренінг, рефлексія завдань, вправ, технік і занять; коучинг, психотерапевтичні практики, консультування. Їх реалізація сприяла оволодінню спеціальними прийомами розв'язання типових проблем і забезпечення створення сприятливих умов і факторів сформованості компетентностей конкурентоздатної особистості в швидкозмінних умовах інноваційної діяльності [13; 14].

Важливим методом у процесі формування експерименту дослідження був рефлексивно-інноваційний тренінг і коучинг, у процесі реалізації

лізації «2. Корекційно-розвиваючої моделі РІТ, коучингу». У авторських публікаціях [9] нами розкрито зміст основних освітніх модулів, їх цілі, пріоритетні можливості реалізації програми спеціальної психологічної підготовки авторського курсу рефлексивно-інноваційного тренінгу, коучингу (РІТ) «Сучасні психологічні технології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в швидко мінливих умовах інноваційної діяльності». РІТ реалізується за очною та дистанційною формою навчання.

Таким чином, вирішення суспільно значимої задачі щодо сформованості компетентностей конкурентоздатної особистості в умовах інноваційної діяльності організацій, постає можливим за допомогою реалізації «Психолого-організаційної технології формування компетентностей конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності організацій». Це відкриває перспективи щодо: подальшого вивчення досліджуваної проблеми, удосконалення системи підготовки / перепідготовки / підвищення кваліфікації; створення системи психологічного консультування з питань відбору, підбору, корекції, розвитку, прогнозування: доцільності першочергового залучення до здійснення інноваційної діяльності, ефективності здійснення професійної діяльності в умовах реалізації інноваційних проєктів; формування конкурентоздатності особистості в умовах інноваційної діяльності.

Здійснення поставлених перспективних завдань виявилось можливим в умовах реалізації міжнародних проєктів, які успішно здійснюються в рамках міжнародних проєктів співдружності освітніх програм Віри Чудакової: в Україні (2016–2020 рр.); в Республіці Узбекистан (2018–2020 рр.) і Республіці Казахстан (2020 р.).

Продовження у наступному номері.

Використані літературні джерела

1. Величко В.В., Максименко С.Д., Чудакова В.П. Психологічне та професійне (юридичне) забезпечення – головний ресурс ефективності професійної діяльності працівників Національного центрального бюро Інтерполу в Україні: стратегії, моделі, технології: навч.-метод. посіб. Київ : Інформ. сист., 2016. 87 с.
2. Деркач А.А., Ситников А.П. Формирование и развитие профессионального мастерства руководящих кадров: социально-психологический тренинг и прикладные психотехнологии. М. : Луч, 1993. 72 с.
3. Козлов В.В. Интегральная психология: Пути духовного поиска, или освящение повседневности. М. : Психотерапия, 2007. 528 с.
4. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. М. : Дело, 1995. С. 94–99.
5. Ожегов С.И. Словарь русского языка. М. : Голосиздат, 1953. 848 с.
6. Панок В.Г. До побудови теоретичних засад української практичної психології. *Проблеми розвиваю-*

чого навчання: матеріали I та II міжнар. конф. Київ, 1997. С. 344–351.

7. Пономарев Я.А., Семенов И.Н., Степанов С.Ю. Рефлексия в развитии творческого мышления *Психологический журнал*. 1986. Т. 7. № 6. С. 158–159.

8. Чудакова В.П. Интеграция диагностических и коррекционно-развивающих методов формирования компетентностей конкурентоспособности личности в условиях инновационной деятельности. *Вестник интегративной психологии*. 2020. Вып. 20. С. 169–172.

9. Чудакова В.П. Интегративні методи і технологія експертизи і корекції формування компетентностей конкурентоспроможності особистості в умовах інноваційної діяльності (частина 1). *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2020. № 4 (79). С. 63–69. DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-4\(79\)-63-69](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-4(79)-63-69).

10. Чудакова В.П. Рефлексивно-інноваційний тренінг як засіб формування конкурентоздатної особистості в умовах профільного, професійного і післядипломного навчання. *Актуальні питання психологічного забезпечення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах*. Київ: Нац. акад. внутр. справ. 2012. С. 232–238.

11. Чудакова В.П. Интегративные современные психологические технологии для формирования конкурентоспособности личности в условиях инновационной деятельности. *Вестник интегративной психологии. Журнал для психологов*. 2018. Вып. 17. С. 215–221.

12. Шенель В.М. Настольная книга бизнесмена и менеджера (управленческая гуманитарология). М.: Финансы и статистика, 1992. 240 с.

13. Chudakova V. *Resources Development of the Competences of Personality Competitiveness in Terms of Innovative Activities*. Professional competencies and educational innovations in the knowledge economy: *collective monograph*. Bulgaria: Publishing House ACCESS PRESS, 2020. P. 473–485.

14. Chudakova V. Scientific and methodological support for the formation of psychological readiness for innovative activity as a means of developing a person's competitiveness. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*. 2017. Vol. 23. No. 5. P. 8–25.

References

1. Velichko, V.V., Maksimenko, S.D., & Chudakova, V.P. (2016). *Psikhologichne ta profesiyne (yuridichne) zabezpechennya – golovniy resurs effektivnosti profesiynoi diyalnosti pratsivnikiv Natsionalnogo tsentralnogo byuro Interpolu v Ukraini: strategii, Modeli, tekhnologii* [Psychological and professional (legal) support - the main resource for the effectiveness of professional activities of employees of the National Central Bureau of Interpol in Ukraine: strategies, models, technologies]. Kyiv. 87 p.

2. Derkach, A.A., & Sitnikov, A.P. (1993). *Formirovaniye i razvitiye professionalnogo masterstva rukovodyashchikh kadrov: sotsialno-psikhologicheskiiy trening i prikladnyye psikhotekhnologii* [Formation and

development of professional skills of leading personnel: socio-psychological training and applied psychotechnology]. Moscow. 72 p.

3. Kozlov, V.V. (2007). *Integralnaya psikhologiya: Puti dukhovnogo poiska. ili osvyashcheniye povsednevnosti* [Integral Psychology: Ways of Spiritual Search, or Consecration of Everyday Life]. Moscow. 528 p.

4. Meskon, M., Albert, M., & Khedouri, F. (1995). *Osnovy menedzhmenta* [Fundamentals of management]. Moscow. P. 94–99.

5. Ozhegov, S.I. (1953). *Slovar russkogo yazyka menedzhmenta* [Dictionary of the Russian language]. Moscow. 848 p.

6. Panok, V.G. (1997). Do pobudovi teoretichnikh zasad ukrainskoi praktichnoi psikhologii [To build the theoretical foundations of Ukrainian practical psychology]. *Problemi rozvivayuchogo navchannya – Problems of developmental learning*. Kyiv. P. 344–351.

7. Ponomarev, Ya.A., Semenov, I.N., & Stepanov, S.Yu. (1986). Refleksiya v razvitii tvorcheskogo myshleniya [Reflection in the development of creative thinking]. *Psikhologicheskiiy zhurnal – Psychological journal*. Vol. 7. No. 6. P. 158–159.

8. Chudakova, V.P. (2020). Integratsiya diagnosticheskikh i korrektsionno-razvivayushchikh metodov formirovaniya kompetentnostey konkurentosposobnosti lichnosti v usloviyakh innovatsionnoy deyatel'nosti [Integration of diagnostic and correctional-developmental methods for the formation of competencies of an individual's competitiveness in the context of innovative activity]. *Vestnik integrativnoy psikhologii – Bulletin of integrative psychology*. Vol. 20. P. 169–172.

9. Chudakova, V.P. (2020). Integrativni metodi i tekhnologiya ekspertizi i korektsii formuvannya kompetentnostey konkurentospromozhnosti osobistosti v umovakh innovatsiynoi diyalnosti (chastina 1) [Integration methods and technology of examination and correction of competencies of competitiveness and specialness in the minds of innovation (part 1)]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of a gifted personality*. 4 (79). P. 63–69. DOI [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-4\(79\)-63-69](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2020-4(79)-63-69).

10. Chudakova, V.P. (2012). Refleksivno-innovatsiynyi trening yak zasib formuvannya konkurentozdatnoi osobistosti v umovakh profilnogo, profesiyного і післядипломного навчання [Reflexive-innovative training as a means of forming a competitive personality in the conditions of profile, professional and postgraduate education]. *Aktualni pytannia psikhologichnogo zabezpechennya navchalno-vikhovnogo protsesu u vishchikh navchalnikh zakladakh – Topical issues of psychological support of the educational process in higher educational institutions*. Kyiv. P. 232–238.

11. Chudakova, V.P. (2018). Integrativnyye sovremennyye psikhologicheskiye tekhnologii dlya formirovaniya konkurentosposobnosti lichnosti v usloviyakh innovatsionnoy deyatel'nosti [Integrative modern psychological technologies for the formation of the competitiveness of the individual in the context of innovative activity].

Vestnik integrativnoy psikhologii. Zhurnal dlya psikhologov – Bulletin of integrative psychology. Journal for psychologists. Vol. 17. P. 215–221.

12. Shepel, V.M. (1992). *Nastolnaya kniga biznesmena i menedzhera (upravlencheskaya gumapitarologiya) [Handbook of a businessman and manager (management humanapitarology)]*. Moscow. 240 p.

13. Chudakova, V. (2020). Resources Development of the Competences of Personality Competitiveness in Terms of Innovative Activities. *Professional competencies and educational innovations in the knowledge economy*. Bulgaria: Publishing House ACCESS PRESS, P. 473–485.

14. Chudakova, V. (2017). Scientific and methodological support for the formation of psychological readiness for innovative activity as a means of developing a person's competitiveness *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*. Vol. 23, No. 5. P. 8–25.

Chudakova Vira. Conceptual Foundations of “Psychological and Organizational Technology for the Formation of Competencies of an Individual’s Competitiveness in the Context of Innovative Activities of Organizations” (part 2).

Summary.

The publication presents the conceptual foundations (part 2) of the author’s “Psychological and organizational technology for the formation of the competence of an individual’s competitiveness in the context of innovative activities of organizations” (V. Chudakova). The features of

the implementation of alternative scientific approaches taken as the basis of the research are presented: integrative approach; reflective approach; technological approach. The general design, methods, models and “technologies” are revealed. The proposed structural and functional model of the author’s technology. “Technology” consists of two interrelated and complementary models that correspond to the diagnostic stage of the study (exploratory and ascertaining) and the correctional and developmental (formative) stage of the study. Namely: 1) “Diagnostic model for the examination of the competence of a person’s competitiveness”; 2) “Correctional and developmental model of reflexive and innovative training, coaching «Modern psychological technologies for the formation of competencies of a competitive person in the context of innovative activities of organizations»” (V. Chudakova). “Technology” contains the main blocks: informational and semantic; diagnostic, analytical, interpretive, predictive; correctional and developmental. For the effective implementation of the author’s “Technology”, integrative psychological diagnostic and correctional-developmental methods, educational programs of special psychological training and correction were used in the study. They have a beneficial effect on adult learning. Prospects for further study of the problem under study are presented.

Key words: *conceptual foundations; psychological and organizational technology; formation of competencies of a person’s competitiveness; innovative activity; organization; innovativeness; expertise; correction; reflexively innovative training; coaching.*

Стаття надійшла до редколегії 11 березня 2021 року